

CZU: 343.22: 343.85: 349.3

PREVENIREA COMITERII INFRAȚIUNILOR DE CĂTRE PERSOANELE JURIDICE CU AJUTORUL PROGRAMELOR DE ASISTENȚĂ DIN PARTEA STATULUI

Stela BOTNARU, Iulia BURAVCENCO

Universitatea de Stat din Moldova

În acest articol autorii își propun să analizeze pe larg metodele de prevenire a comiterii infracțiunilor de către persoanele juridice. Analiza acestui aspect se dovedește a fi de o importanță majoră, luând în considerare faptul că legislațiile mai multor state au soluții optime la acest capitol, pe care le dezvoltă încontinuu. Totodată, se face referire la experiența altor state, pentru a evidenția nivelul eficienței aplicării pedepselor penale în raport cu prevenirea comiterii faptelor. Astfel, autorii aduc o viziune de ansamblu asupra metodelor de prevenire a comiterii infracțiunilor de către persoanele juridice și încearcă să suprapună mai multe puncte de vedere referitoare la coraportul dintre prevenire și pedeapsă.

Cuvinte-cheie: pedeapsă penală, prevenire, persoană juridică, infracțiune, amendă, legislație penală.

PREVENTION OF COMMITTING OFFENCES BY LEGAL PERSONS THROUGH STATE ASSISTANCE PROGRAMS

This article is aimed to analyze widely the methods of preventing the commission of crimes by legal persons. The analysis of this aspect has major importance, considering that the legislation of many states have the best solutions to this situation and is in developing. On the other hand, it has been attempted to bring practical examples to highlight the effectiveness of the enforcement of criminal penalties in conjunction with the prevention of the commission of the crimes. This article provides an overview of methods for preventing crime by legal persons and attempts to overlap several points of view on the link between the prevention and the punishment.

Keywords: criminal punishment, prevention, legal person, offense, fine, criminal law.

Introducere

Persoana juridică în calitate de subiect al infracțiunii este o tematică contradictorie permanentă atât în teoria, cât și în practica judiciară, motiv pentru care propunem o analiză multiaspectuală a fenomenului comiterii unei infracțiuni de către un subiect nefizic și a modalităților de prevenire în aceste cazuri. Pentru o viziune de ansamblu, vom analiza în cele ce urmează caracteristica generală a subiectului specific în legislația penală a Republicii Moldova. Potrivit legii penale în vigoare (și anume, art.21 alin.(3)), în calitate de subiect al infracțiunii poate fi și persoana juridică, cu excepția autorităților publice. Aceasta este pasibilă de răspundere penală pentru o faptă prevăzută de legea penală dacă există una dintre următoarele condiții:

- a) fapta a fost săvârșită în interesul persoanei juridice respective de către o persoană fizică împuternicită cu funcții de conducere, care a acționat independent sau ca parte a unui organ al persoanei juridice;
- b) fapta a fost admisă sau autorizată, sau aprobată, sau utilizată de către persoana împuternicită cu funcții de conducere;
- c) fapta a fost săvârșită din cauza lipsei de supraveghere și control din partea persoanei împuternicite cu funcții de conducere [1].

În acest context, putem identifica următoarele elemente ale subiectului, persoană juridică, pe care trebuie să le cumuleze pentru a putea fi tras la răspundere penală:

- 1) calitatea de persoană juridică;
- 2) comiterea unor fapte care ar îndeplini una dintre condițiile prevăzute de art.21 alin.(3) CP RM.

Potrivit Codului penal al Republicii Moldova, în cazul comiterii unei infracțiuni, persoanei juridice, cu excepția autorităților publice, i se pot aplica următoarele categorii de pedepse: amenda, privarea unei persoane juridice de dreptul de a exercita o anumită activitate și lichidarea.

Prevenția generală și prevenția specială

În cazul persoanelor juridice, statul se implică doar la nivelul normelor punitive, și anume: pedepsind persoana juridică pentru acțiuni/inacțiuni deja comise. În acest fel, se realizează atât prevenția generală,

pedeapsa servind exemplul pentru alte companii/persoane juridice, prin care acestea sunt preîntâmpinate să nu comită infracțiuni, pentru că vor fi penalizate, cât și prevenția specială, adică persoana juridică respectivă este pedepsită, astfel încât pe viitor să nu mai comită infracțiuni.

Totul sună perfect, dacă nu ar fi nuanțe, îndeosebi la capitolul prevenție specială. După părerea noastră, nu este suficient să pedepsești pentru ca fapta să nu se mai comită. Un factor foarte important este ca persoanele, în sensul larg al cuvântului, să fie informate despre modalitatea în care lucrurile trebuie să fie făcute, astfel încât să nu fie pedepsite ulterior.

Este destul de complicat a aprecia corectitudinea pedepsei fără o prevenire anticipată, fără luarea unor măsuri concrete în vederea informării și asistării persoanelor juridice în procesul activității acestora. Și aici ne referim nu doar la seminare informative, pliante informaționale și publicarea informațiilor de interes public pe site-uri și în mass-media. Aceste activități joacă și ele un rol important în informarea cetățenilor, însă nu sunt suficiente.

În contextul dat apare întrebarea: care este de fapt scopul pedepsei penale? Potrivit art.61 CP RM, pedeapsa are drept scop restabilirea echității sociale, corectarea condamnatului, precum și prevenirea săvârșirii de noi infracțiuni atât din partea condamnaților, cât și a altor persoane. Este un scop comun, adică toate aceste elemente ale pedepsei trebuie să existe cumulativ. Poate fi corectată persoana juridică în general? Acțiunile persoanei juridice sunt compuse din acțiunile persoanelor fizice responsabile; în acest caz, cine necesită a fi corectat?

Tragerea la răspundere penală afectează întreaga persoană juridică, consecințele faptelor unei singure persoane sunt suportate de către toți membrii organizației. Aceasta ar putea fi situația când unei persoane juridice i s-ar aplica pedeapsa penală de lichidare a acesteia, iar toți angajații ar fi trebuit să fie concediați. Tocmai din acest considerent trebuie să fie luate toate măsurile posibile de prevenire, pentru ca astfel de situații să fie cât mai rare. În cazul persoanelor fizice, e clar că suportă consecințele faptelor sale persoana care le-a comis; însă, în cazul persoanelor juridice situația este cu totul diferită. Consecințele erorilor unei persoane se reflectă asupra unui grup întreg de persoane.

Metode eficiente de prevenire a comiterii infracțiunilor de către persoanele juridice

Una dintre metodele care într-adevăr ar fi utilă și eficientă în vederea prevenirii comiterii infracțiunilor sau faptelor ilegale de către persoanele juridice ar fi organizarea unor centre informaționale pentru asistența gratuită a acestora pe parcursul activității lor.

Din experiența statelor străine, și anume – a Cehiei, constatăm că în procesul efectuării bilanțurilor și rapoartelor contabile persoana juridică este asistată de un consultant din cadrul organelor de stat care verifică corectitudinea întocmirii acestora și indică concret ce modificări trebuie introduse și ce măsuri trebuie luate. De asemenea, la stabilirea efectuării controlului anual sunt luate în considerare în primul rând interesele persoanei juridice, și anume: care este timpul cel mai potrivit pentru efectuarea controlului, astfel încât să nu fie împiedicată activitatea normală a companiei, să nu fie deranjate persoanele angajate etc. În urma efectuării controlului sau auditului, persoanei juridice i se înmânează un act, în care sunt indicate toate erorile depistate și corectările sau adăugirile ce trebuie introduce. Pentru efectuarea celor recomandate acesteia i se dă un termen. În același timp, în procesul de rectificare, persoana juridică este asistată gratuit, pentru a primi răspuns la întrebări, pentru concretizări și explicații, astfel încât să ducă la bun sfârșit implementarea rectificărilor propuse.

În cazul în care persoana nu ia măsurile recomandate în termenul acordat, aceasta este prevenită de organele de stat prin avertisment, prin care i se mai adaugă un termen. Dacă nici acest termen nu este respectat, atunci și abia atunci persoana poate fi penalizată.

Aici și este de fapt diferența dintre situația când se iau toate măsurile pentru ca legea să fie respectată și când nu se ia nicio măsură în scopul prevenirii, ci doar se penalizează.

Reieșind din faptul că organele de stat exercită puterea în stat, prin adoptarea de acte normative care urmează să fie respectate, acest lucru trebuie asigurat mai întâi prin metode adecvate preventive, și doar atunci când ele sunt neglijate intenționat pot fi aplicate metode punitive.

În viziunea noastră, nu poți pedepsi persoana pentru încălcarea neglijentă a unor norme care nu i-au fost aduse la cunoștință în modul corespunzător și care n-au fost explicate publicului larg, persoana concretă nefiind consultată despre modalitatea în care aceste norme trebuie respectate.

Este ușor a pedepsi, însă prevenția (nici generală, nici cea specială) nu lucrează atunci când nu există o claritate a lucrurilor ce urmează a fi făcute, nefiind explicată modalitatea de efectuare a lor. Această claritate

este strict necesară, deoarece persoanele juridice nu sunt legiuitori sau executori, ele au o cu totul altă menire. Astfel, dat fiind că completarea bugetului de stat se face în mare parte din impozitele pe care acestea le plătesc, ele trebuie să beneficieze în deplinătate de serviciile publice.

În același context unii autorii menționează că, din perspectiva scopului pedepsei penale, persoanele juridice nu pot fi pedepsite în același mod ca și persoanele fizice, motiv pentru care ele nu pot să apară în calitate de subiect al infracțiunii. De altfel, și prevenția are caracteristici cu totul diferite de cele obișnuite [2, p.55].

Diferența esențială dintre infracțiunile comise de persoanele fizice și cele comise de persoanele juridice rezidă în faptul că primele sunt evidente: omoruri, furturi, bătăi etc. În cazul infracțiunilor comise de persoanele juridice lucrurile sunt mult mai complicate: pe de o parte, nu întotdeauna este clar, ce este permis și ce este interzis; pe de altă parte, este foarte mică distanța dintre o acțiune legală și una ilegală. După cum a menționat pe bună dreptate A.N.Trainin, „este absolut indiscutabil că furtul, insulta, omorul, declararea războiului pot fi comise doar de către o persoană fizică, indiferent de faptul cui aparține dreptul de a declara războiul – unei persoane, unui șef de stat sau întregului organ legislativ; persoanele juridice nu trag din armă” [3, p.298].

Anume în scopul clarificării trebuie să intervină organele de stat cu ajutor și asistență a persoanelor juridice. O bună parte din persoane află despre existența unor reglementări abia după ce au fost pedepsite, ceea ce nu este normal. Da, există principiul dreptului, potrivit căruia necunoșterea legii nu absolvă de răspundere, dar, în viziunea noastră, ar fi normal ca persoanele să cunoască nu doar faptul existenței prevederilor legale, dar și sensul acestora, modalitatea de executare.

De ce toate activitățile sus-menționate sunt puse în sarcina statului? Pentru că, de fapt, nivelul criminalității în rândul persoanelor juridice se află în legătură directă cu măsurile de prevenire luate de către organele de stat în procesul exercitării puterii. Adică, vina pentru un număr ridicat de infracțiuni/contravenții comise de către persoanele juridice o poartă de fapt statul, pentru că nu a reușit să ia suficiente măsuri de informare, asistare și corectare în vederea prevenirii comiterii unor astfel de acte.

Încălcarea legislației penale de către o persoană juridică este, de fapt, o încălcare a anumitor instrucțiuni/regulamente/procese, care trebuie să fie explicate, și dacă acestea sunt explicate ca atare – deja nu se mai pune problema necunoșterii sau neînțelegerii. Important este ca scopul statului să fie prevenirea încălcărilor legislative și nu pedepsirea, deoarece aceasta este premisa unui stat care dorește dezvoltarea sa și a propriilor cetățeni. Un simplu calcul matematic demonstrează că statul, precum și cetățenii, ar beneficia de mai multe foloase în urma prevenirii, decât din amenzi și cheltuieli pentru puniție; anume acesta ar fi motivul care ar determina organele de stat să revadă accentele.

În concluzie, considerăm indiscutabil faptul că persoanele, inclusiv cele juridice, trebuie să răspundă pentru faptele comise; nici nu punem în discuție dacă este oportună sau nu prezența persoanei juridice în calitate de subiect al infracțiunii. Am încercat să analizăm metodele de prevenire care pot fi luate pentru eficientizarea aplicării legii. O descriere mult mai amplă a metodelor, tehnicilor și mijloacelor de prevenire, precum și privind implementarea lor practică ar duce la scăderea considerabilă a criminalității în rândul persoanelor juridice. Este mult mai simplu a pedepsi, însă pedeapsa este mult mai costisitoare și mai puțin eficientă decât prevenirea.

Referințe:

1. Codul penal al Republicii Moldova, adoptat prin Legea RM nr.985 din 18.04.2002. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2002, nr.128-129, intrat în vigoare la 12.06.2003.
2. ЛЕБЕДЕВА, В.М. *Научно-практическое пособие по применению УК РФ*. Москва: Норма, 2005, с.55.
3. ТРАЙНИН, А.Н. *Избранные произведения. Защита мира и уголовный закон*. Москва, 1969, с.298.

Prezentat la 29.09.2017